

Plastické tvarování řeči

Rudolf Steiner

Souhlásky foukané: lidské nitro se odevzdává pasivně vnějšímu světu

** Souhlásky ražené: člověk uplatňuje své nitro ve vnějším světě*

** Vířivá hláska r: točení, také obracení úsudku v nitru při rozmyšlení * Vlnivá souhláska l: nechávám rozhodnutí na někom jiném*

** Samostatný pohyb těla při eurytmizování hlásky l * Přejechy mezi hláskami: dvojhásky ei, au * Povaha dvojhásek a přehlásek*

** Samohlásky diónýské (i, e, u) a apollinské (a, o)*

Eurytmie získá živý vnitřní umělecký tvar jenom tehdy, když eurytmista bude do všech jednotlivostí opravdu schopen tvořit z podstaty řeči. Přitom je ovšem pro eurytmizování skoro právě tak nutné mít vnitřní porozumění pro mluvu hlásek, pro řeč, jako je nutná znalost pohybů, které je třeba provádět. A proto bych vám chtěl dnes ukázat, jak právě plastické tvarování řeči může mít jistý vliv na eurytmizování. Na tom plastickém tvarujícím prvku bude vlastně vždycky záležet, protože v eurytmii máme právě za úkol převést do skutečně viditelného tvaru, do viditelné podoby to, co je jinak vytvarováno v řeči samé, co se ale ve své vytvarované podobě neobjevuje, protože to přechází do hlásky.

Podíváme-li se teď jednou na hlásky z hlediska této plastičnosti (vezmeme ovšem souhlásky, to jsou přece ty hlásky, které se především hodí pro interpretaci onoho plastického živlu, vždyť napodobují vnější děje a vnější věci), když přihlídneme k této plastičnosti, dostaneme čtyři skupiny souhlásek: za prvé souhlásky tvořené zcela zřetelně podle vzoru - řekněme - hlásky/nebo hlásky s; dále budeme mít hlásky tvořené zřetelně podle vzoru takového b nebo p, nebo hlásek d, t. Když porovnáme obě tyto skupiny mezi sebou, zjistíte, že se od sebe značně liší. Liší se v tom, že podstatou hlásek s, /je, že se proud vzduchu prostě vyfukuje zevnitř ven, U těch druhých hlásek - d, t, b, p - zůstává proud vzduchu uvnitř pod kontrolou, a tak se ven nevyfukuje, nýbrž mnohem uvědoměleji se ven vyráží. Tak budeme muset zřetelně rozlišovat souhlásky *foukané* a souhlásky *ražené*.

To však podmiňuje velice velkou rozdílnost v podstatě těchto hlásek. Souhlásky foukané předávají jaksi pasivně, více nebo méně pasivně, lidské nitro vnějšímu světu. Používají proudu výdechu, aby jaksi vypustily vzduch obsažený v dechu ven z těla a tím aby vyslaly ven i celou tělesnou podobu. Takže vyfoukované souhlásky počítají s tím, že vzduch vyjde ven do vnějšího prostoru. Proud vzduchu ovšem pokaždé přejímá podobu těla. Ve vnějším světě se takto neprosadí (on, ten proud vzduchu), nýbrž rozptýlí se, takže foukané souhlásky mají vždycky charakter odevzdanosti, splývání s vnějším světem. To si musíme u foukaných souhlásek plně uvědomit, že mají charakter splývání s vnějším světem. Člověk ponechává vnějšímu světu, aby tento vnější svět s ním dělal, co chce, přirozeně ne s jeho fyzickým tělem, ale s onou podobou jeho fyzického těla, kterou předal výdechu.

U souhlásek ražených je to úplně jiné. U souhlásek ražených se sami zmocňujeme podoby obsažené v dechu. Jaksi nakonec vkládáme své já do této dechové podoby a dáváme hlásce na cestu příkaz, aby se hned nerozprášila, když se dostane do vnějšího světa, nýbrž aby naše podoba zůstala ve vnějším světě trošku uchována. Takže člověk se v ražených souhláskách stává vůči vnějšímu světu ovladatelem; nemůžeme tady užít výrazu „splývání s vnějším světem“, nýbrž: „uplatňování svého nitra“.

A tím jsme naznačili ráz hlavních souhlásek, to jest jejich největšího počtu. Skutečně se v souhláskách foukaných vyjadřuje sympatie s vnějším světem, v souhláskách ražených sympatie se sebou samým. Souhlásky foukané jsou nesobecké, souhlásky ražené jsou sobecké. Také si vždycky můžeme všimnout, že když užíváme souhlásek ražených, tedy chceme v tom, co označujeme, vykreslit ostré obrysy. Vezmeme například - už přece víte, že němčina má silnou plastičnost - nějaké slovo začínající raženou souhláskou: Baum (strom), b. Všude zjistíte, že kde se vyskytuje ražená souhláska, bude snaha vykreslit ostrý obrys; kde se vyskytuje souhláska

foukaná, nebude snaha vykreslit ostrý obrys, nýbrž bude snaha vykreslit něco, co se vyhýbá ostrému obrysu, například: Seil (lano), s, souhláska foukaná.*

Je přirozené, že když chceme takovou věc plně pochopit, musíme se vždycky držet toho, co je podstatné. Najdete samozřejmě spoustu slov, o kterých můžete říci, že přece mají vyjádřit něco ostře ohraničeného, a budou v nich souhlásky foukané. Ale tam budete vlastně vždycky moci pátrat po tom, jak v tom označení je i nějaký druh tendence k splývavosti.**

Souhlásky foukané jsou: *h, ch, f, š, s, f w* a samozřejmě *v*, což je totéž jako *f*.+

Souhlásky ražené jsou: *d, t, b, p, g, h, m, n*.++ To jsou všechno souhlásky ražené, souhlásky pro duševní rozpoložení ego-ismu, pro uplatnění vlastní lidské bytosti, kterou chceme ve světě uchovat.

Pak máme hlásku, která je obzvlášť význačná, která vyjadřuje točení, hlásku *r*.+++ To je hlásku, při níž se proud výdechu dostává do chvějivého, vířivého pohybu; *r* je souhláska *vířivá*.

A pak máme hlásku, při jejímž vyslovení se přece musíme v nitru stát, jmenovitě v prožitku jazyka, jakoby rozbouřeným mořem, chceme-li ji správně artikulovat: hlásku *l*. Musíme jazyk rozvlnit jako moře. To je *l*, souhláska *vlnivá*.

Nač potřebujeme tyto dvě hlásky? Potřebujeme tyto dvě hlásky, když jde o to, že nechceme vyjádřit pouze nějakou odevzdanost, nějaké sebeuplatňování, nýbrž když chceme vyjádřit něco, co chová samo v sobě pohyb. Pohyb i tvar jsou samozřejmě vyjádřeny i v souhláskách ražených a foukaných; pohyb prožívaný v sobě vlastně ne.

Pochopíme-li celou povahu hlásky *r*, tedy máme v *r* něco, co leží uprostřed mezi odevzdaností a sebeprosazováním. *R* je něco, co v lidské duchově-duševní bytosti vyvolává setrvání v sobě, rezervovaný postoj. Proto vyjadřujeme hláskou *r* všechno to, co chápeme obdobně jako chápeme sami sebe, když ještě rozvažujeme, když se ještě rozmyšlíme, když se ještě radíme sami se sebou. A radit se je slovo, které používá hlásky *r* obzvlášť charakteristickým způsobem. Radit se = otáčíme a obracíme ještě svůj úsudek. Když se vnitřně přeneseme do povahy hlásky *r*, je to vždycky toto otáčení a toto obrácení úsudku, takže to, co se nám zdá - navenek - podobně této náladě otáčení a obrácení úsudku, označujeme slovy, které obsahují hlásku *r*. Je to tedy něco sobeckého, co ale nechce předat to, co se vytvoří, vnějšímu světu tak, aby to v něm zůstalo, nýbrž chce to ještě podržet v sobě.

A *l*, to je opět hlásku rozvažování, ale s odevzdaností. Raději necháme na někom jiném, aby nám něco řekl, než abychom sami rozhodovali. Když vnitřně prožíváme *l*, necháváme rozhodování na někom jiném, sami vyčkáváme.

Teď půjde o to, abyste to, co žije v hláskách vlivem jejich plasticky tvarující kvality, také opravdu dokázali eurytmicky projevit navenek. To, co je dáno charakterem hlásek foukaných, projevíte eurytmicky, když uvedete tělo do pohybu takovým způsobem, že se hlásky budou pohybovat spolu s tělem, když se tedy pokusíte „běžet tělem za hláskami“.

Řekněme, že nasadíte *s* a uvedete tělo do takového pohybu, jako byste chtěli běžet tělem za tou hláskou, kterou vytváříte pažemi. Vytvořte tedy *s*; nejprve úplně klidně; teď to ale vyjádřete velmi zřetelně, aby bylo vidět, že chcete tělem jakoby sledovat hlásku. Při pohybu, který vedete dopředu, poběžíte horní částí těla za hláskou; při pohybu, který jde dozadu, půjdete i horní částí těla dozadu. Musíte mít celé tělo v moci a pružně jím pohnout; jako byste tím pohybem zapojovali tělo do pohybu hlásky. Udělejte to také v souvislosti s *f*: „běžet tělem za hláskou“.

* srov. například v češtině: bobule; soumrak (pozn. překl.)

** srov. v češtině například různý účinek slov sosna, smrk; buk, dub (pozn. překl.)

+ v se v němčině vyslovuje/, v češtině sem navíc patří *c, č, z, i* (pozn. překl.)

++ v češtině navíc *d', t', ň* (pozn. překl.)

+++ v češtině navíc ještě *ř* (pozn. překl.)

Představme si, že uděláme nějakou souhlásku raženou. Při tom půjde o to, abychom zase vnesli povahu takové ražené hlásky také do pohybu těla. Při ražené hlásce tělo nebude působit pohybem, nýbrž při ražené hlásce musí tělo působit svým držením, a to tak, že bude dávat najevo, že vlastně chce pohyb daný hláskou zadržet, zafixovat. Udělejte nejprve - docela jak budete chtít - hlásku *b*; a teď ztuhněte, zůstaňte stát, ztuhněte, takže bude zřetelně znát, že tu hlásku zadržujete; že tělesně ztuhnete, takže to ztuhnutí budete cítit i ve svalech: To, že takto v sobě strnete, dá raženým souhláskám jejich typický charakter. Je velmi zajímavé se zaměřit právě na tyto věci, neboť foukanými souhláskami vlastně vyjadřujeme: Nechci mít nic společného s Luciferem, co je luciferské, ať zmizí! - Když děláme souhlásky ražené, dáváme najevo: Ahrimana, toho chci zadržet; ten musí zůstat pohromadě, neboť když vyproudí ven, tedy by všechno otrávil; musí zůstat pohromadě. - Do těchto hlásek skutečně vkládáme prvek luciferský a ahrimanský.

Pohyb hlásky *r* bude úplný, jenom když se pokusíme, zatímco budeme provádět pohyb pro *r*, pohybovat tělem jemně, ale pružně a krásně nahoru a dolů; jít trochu do pokleku, pohybovat hlavou nahoru a dolů.

S pohybem *l* se pak vyrovnáme tím, že budeme pohybovat tělem pružně dopředu a dozadu; ne tak, že bychom sledovali pohyb paží, nýbrž tak, že dáme najevo, že tu je dvojitý pohyb. U foukaných souhlásek běžíte za pohybem; u nich se tělo takříkajíc účastní pohybu hlásky. U souhlásky vlnivé provádíte pohyb těla odděleně - v pružném rytmu dopředu - dozadu - dopředu - dozadu, takže se vám to projeví až i fyzicky (stoupat střídavě od paty ke špičce chodidla). Však uvidíte, že toho krásně dosáhnete, když si představíte, že na zemi leží hůlka, která je kulatá, a vy se budete pohupovat a přitom budete mít tu hůlku uprostřed mezi špičkou nohy a patou, přičemž bude hůlka mít možnost se trochu valivě pohybovat. A obzvlášť dobře to budete moci cvičit, když se vám podaří se zhoupnout dopředu tak daleko, že málem přepadnete dopředu, taktak se ještě udržíte, potom zase málem přepadnete dozadu, taktak se ještě udržíte. Pokud snad někdy doopravdy upadnete, nebude to vadit, tím jenom objevíte zvyrazněnou podobu toho pohybu.

A budete-li to tak dělat, stanou se vám ty pohyby postupně zvykem a budete je dělat tak silně, že z toho vzejde jakoby pád ve stavu nascendi, ve chvíli vzniku, a že divák bude mít vlastně tak trochu pocit: Ten to ale provedl šikovně, že neupadl! - K tomu byste vlastně u pohybu pro *l* měli dospět, aby divák měl dojem: Jářku, ten si ale počíná náramně obratně, jinak by upadl. Tím způsobem se do toho skutečně vpravíte - tak, abyste uchopili celou vnitřní povahu jazyka, jeho jednotlivých hlásek. Tento druh přístupu k jazyku můžeme dnes také ještě dokreslit tím, že se teď pokusíme si přiblížit *dvojhlásky*. Dvojhlásky se musí pochopitelně tvořit tím, že je složíme z jejich elementárních částí. Předvedme si nejprve dvojhlásku *eu* (vyslov *oj*).

Co je v ní? Skládá se z *e* a z *u*; obě tyto hlásky jsou v ní, ale nedospěly až k plnému rozvinutí. Pokuste se naznačit *e* a naznačit *u*. Přitom se pokuste zadržet to *e* ve fázi vzniku. Jak by vypadalo, kdyby vzniklo v úplnosti? Řekněme tedy, že byste tomu *e* dali vzniknout cele; ale teď je zadržme v polovici toho celého vzniku; ještě se docela nedotvorilo, a už musíme přejít do *u*. Kdybychom to *u* udělali v úplnosti, co bychom udělali? Byl by z toho skoro nepřetržitý dotyk. Docílíte to tím, že se paže nebudou pouze křížit jako u *e*, nýbrž že jednu paži takto přiložíte a tím dotykem naznačíte, že byste se chtěli dostat nahoru k hlavě*: teď máte *eu*. Takže nám už přece můžete hned předvést příklad: „Ich verkündige euch grosse Freude!“ (tj. zvěstuji vám radost velikou!), nebo „Fürchtet euch nicht!“ (nebojte se!).** Vidíte, tak jsme tedy uchopili podstatu dvojhlásek. Připojujeme k sobě jejich elementární části, přitom je ale nenecháváme plně vzniknout.

* text originálu je zde těžko srozumitelný: *...sondern den Arm anlegen und die Berührung dadurch andeuten, dass Sie bis an den Kopferauf wollen*. Proto jsme se pokusili naznačit smysl drobným posunem doslovného významu (pozn. překl.)

Zároveň jste tím ale uchopili něco, co vede vůbec do podstaty hláskové skladby jazyka. Na dvojhláskách si můžete nejlépe uvědomit, jak přechází jedna hláska do druhé. Tož - co se týče těchto přechodů - kdy se vám text bude nejlépe eurytmizovat? Je jeden rakouský filosof, ten psal i svá nejobtížnější filosofická díla v pozdějším věku tak, že by se dala snadno eurytmizovat; je to *Bartoloměj Carneri*. Ten se totiž málem zbláznil, když někdo napsal větu toho druhu jako: *Lebe echte Empfindungen* (tj. proživej pravé pocity). To bylo pro něho něco příšerného. Co bylo na tom pro něho příšerné? Příšerné pro něho bylo to, že to jedno slovo končilo samohláskou a další že samohláskou začínalo. Požadoval, že něco takového se mezi dvěma slovy nesmí nikdy vyskytnout, že je třeba vždycky pokud možno zamezit vyústění slova samohláskou s následující samohláskou na začátku slova. On psal dokonce do novin celé články, v nichž se snažil, aby vůbec k sobě nepřihazoval samohlásky, nýbrž nechával slova se setkávat jenom souhláskami.

Když se budou při vaší eurytmii setkávat samohlásky, nebo také samohlásky se souhláskami při přechodu od jednoho slova k druhému, tak si totiž budete muset počínat vždycky tak, že budete na tom přechodu z jednoho do druhého dělat vlastně jakési přitlumené, mírné pohyby. Rázné pohyby budete ale dělat (ony budou probíhat samy od sebe rázně, ty pohyby), když bude jedno slovo končit souhláskou a další zase souhláskou začínat. To je důležité, abyste se na to v eurytmii jednou podívali, abyste se opravdu podívali na to, co to znamená, když se setkávají hlásky různé povahy. A na dvojhláskách se to zkrátka dá nejlépe studovat, protože dvojhlásku smíte vytvořit jenom tak, že tu první hlásku vezmete v její první polovině, tu druhou v její druhé polovině.

Vytvořme tedy podle tohoto zákona teď dvojhlásku *ei*. *-ei-* Chceme-li vypočítat *ei*, tady udělejte nejprve jeho prvky každý zvlášť, tedy *e*, *i*. Teď se pokuste nedat tomu *e* úplně vzniknout, nýbrž zadržet je v prvním rozběhu; a když jste je zadrželi v prvním rozběhu, pokuste se hned přejít do závěrečné fáze gesta pro *i*. Tím máte gesto pro *ei*, například: *Mein Leib ist meiner Seele Schrein* (tj. mé tělo je schránkou mé duše). - Nebude snadné se k tomu správně postavit. Udělejte to tak, že při tom přece jenom přihlédnete i k souhláskám: ražená, ražená; vlnivá, ražená; foukaná, ražená; ražená, ražená, vířivá; foukaná, vlnivá; foukaná, vířivá, ražená; a zároveň do toho řádně zapracujte to *ei*.

Vidíte, jak do toho vnikl pohyb a život! Ale je třeba, aby se ty věci doopravdy studovaly. Teď zkusme, jak to *ei* bude působit, když by se mělo skutečně silně uplatnit: *Weiden neigen weit und breit* (tj. vrby se sklánějí široko daleko). (Následuje provedení.) - Snadno si představíte, že se má vyjádřit paradigmaticky, že vrby se široko daleko sklánějí; slovíčko „*sich*“ (tj. se) vynechám. Jak vidíte: *W* souhláska foukaná, *d* ražená, *n* ražená, *n* ražená, *g* ražená, *n* ražená, *w* foukaná, *t* ražená, *n* ražená, *d* ražená, *b* ražená, *r* vířivá, *r* vířivá, *t* ražená. Pokuste se do toho vložit to všechno, co je v tom obsaženo. A všimněte si (tentokrát diváci), jak se tam pokaždé zas a znova objevuje ta charakteristická hláska *ei*: *Weiden neigen weit und breit*. - Někdy se člověku zdá, jako by i u největších eurytmistek se mohl projev ještě oživit, obrátí-li se zřetel takhle na celou povahu jazyka a hlásek!

Můžeme přibrat ještě jednu dvojhlásku, totiž *au*. To je další taková dvojhláska, kde můžeme prostě nechat nejprve tu první hlásku přejít do té druhé. Pokuste se zadržet to *a* při jeho vzniku, tedy v jeho první polovině, a převést je do *u*. Udělejte samotné *a*, dopředu - teď ale musíte odbočit do strany, a než se dostanete do konečného postavení, nechte to *a* přejít do *u*. Z *a* přejděte bezprostředně do *u*, tím dostanete *au*.

Ale třebaže to je správné *au*, pořád to zůstane jakýmsi nevýrazným písmenem, když jenom takto přejdeme. Nijak to nevynikne. Naproti tomu, když to provedete tím způsobem, že jednou paží začnete to *a*, a potom, když jste to *a* začali, přivodíte druhou paží dotyk tím, že ta paže vytvoří *u* s vaším tělem, že se prostě dotknete těla, tak získáte charakteristické *au*. *U* není pouze toto (dotyk paží), nýbrž i když se prostě postavím a levou rukou se dotknu těla a vedu ji pomalu dolů, tedy jsem také udělal *u*. - Eurytmizujte například: laut, baut, rau (tj. nahlas, staví, drsný). - Nezáleží nám teď na smyslu, nýbrž budeme eurytmizovat tato tři slova po sobě.

Toto tedy budete muset studovat. To *au* můžete přirozeně dělat nejrůznějším způsobem. Můžete je dělat tak, že postačí, když provedete jenom dotyk s tělem (pravá paže do *a*, levá spočine na prsou). Musíte se zkrátka pokoušet vniknout do ducha těchto věcí.

Teď udělejme, právě abychom pronikli k tomu vnitřnímu dotváření hlásek v jazyce samém, hlásku *ö*. Tedy skončit a při tom udělat jakýsi pohyb pro *o*, nebo také roztrhnout ten pohyb pro *o* vedví. Proveďte to hodně graciálně, to roztržení pohybu pro *o*, a teď k tomu přidejte skok. Při tom roztržení pohybu pro

o ještě skočte; tak budete mít úplně ostré, krásné *o*.

A teď udělejte hlásku *á*. Udělejte *a* a k tomu *e*. To *a* udělejte nohama, a to tak, že je vytvoříte zpředu dozadu: Jednou nohou vykročíte dozadu; *e* uděláte rukama, tím dostanete *ä*.

Ještě je to *ii*, tedy *u*, které provedete charakteristicky tím, že přiložíte vnější plochy rukou k sobě. Bude to *u* a *i*, přičemž v tom potřebujeme mít současně to *u* i to *i*. *U* bude v nohou,

1 získáte tím, že ten pohyb samotných paží nějak přičísnete do *i*. Musí tedy být znát, že místo abyste udělali hned takto *i* (natáhnout paže), vyvinete *i* takto (obě ruce přejedou po sobě hřbetem), pak to bude *u*.

Udělejte teď například, abyste viděli, jaké to bude pěkné, když se nám podaří vyjádřit to *ü* tímto způsobem:

Prüfe dich, Schuler, übe mit Mühe

(Zkoušej se, žáku, usilovně cvič)

Udělejte to vůbec svým heslem: Zkoušej se, žáku, usilovně cvič! Tímto způsobem tedy pronikáme k podstatě oněch hlásek, u nichž cítíme, že jsou zkrátka složeny z prvků.

Ty dvojhásky - copak vůbec představují v rámci jazyka? Kde se nám objevuje dvojhásky, a kde se nám objevuje přehlásky? Co představují v jazyce dvojhásky, co přehlásky? Všimněte si: Tam, kde se vyskytují dvojhásky nebo přehlásky, je vždycky něco z pocitu, že se něco stává nepřehledným, mlhavým, nezřetelným. Nezřetelnými se prostě stávají věci v množném čísle. Například, když tady bude pouze jeden bratr (Bruder), tedy bude naprosto zřetelný. Půjde-li o množné číslo, tedy budeme muset přehlédnout něco, co není tak zřetelné: Bruder (bratři). Vždycky, když vystupuje pro náš pohled do popředí nezřetelnost (to je ale důležité: pro náš pohled), když pro náš pohled vystupuje do popředí nezřetelnost, objeví se přehláska. Ale i dvojhásky poukazuje vždycky na něco, co se nejeví pohledu v ostrém ohraničení. Baum, Raum, Zaun (tj. strom, prostor, plot) - všude zjistíte, že tam, kde dvojhásky podstatně spolu- utváří slovo, je třeba shrnout nějakou mnohost.

Zkoumáme-li dvojhásky, zjistíme pokaždé, že v jistém smyslu se na něco nemůžeme pouze dívat, nýbrž musíme pohledem něco shrnout nebo si uvědomit, že to a ono se navzájem prostupuje, že je třeba něco spojit nebo oddělit, vždycky to v tom najdeme.

Proto je to v eurytmii něco tak úžasného, že ty pohyby, které se dají přímo přehlédnout, pohyby třeba pro *a* nebo pro *i*, ve dvojháskách přecházejí skutečně v jeden plynulý pohyb, v pohyb, v němž je odstupňování, splývání. Eurytmie má prostě schopnost vyjádřit všude právě hlubší povahu hlásek, vůbec jazyka. Proto je také možné v eurytmii vnímat charakter hlásek.

Ted' ale udělám toto. Sem ať se postaví dvě eurytmistky; a eurytmistka I ted' udělá po sobě *i* e u; takže pro eurytmistku II ještě zbude a a o. A uděláme to ted' tak, aby se ty věci projevíly co nejzřetelněji: I udělá *i*, II udělá *a*, I e, II o, I u. Udělejme to tímhle způsobem, aby se projevíla povaha těch hlásek co nejzřetelněji.

A ted' se podívejte na to, co tu máte před sebou (I: *i*, II *a*). Jak vidíte, když I dělá *i*, tedy to tou formou vyzařuje ven*; když II dělá *a*, tedy se tím vytváří jistá forma. Když je tady I a dělá *i*, tedy dští oheň; srší oheň, srší oheň směrem ven - můžete to přitom dělat i jenom jednou rukou. Když je taky II a dělá *a*, přitahuje zvenčí mraky nebo vítr.

Tady vidíte, jak v tomto (*e*) se projevuje teplo, oheň, a jak v tomto (*o*) převažuje tvar. Tady máte vždycky vyzařování, tady máte pružné tvarování. U I tedy máte ryzího Dionýsa, samohlásky dionýské; u II máte ryzího Apollóna, samohlásky apol- linské. V každém případě to musí takto vyjít, budou-li se ty věci dělat správně. Takže skutečně, když budete mít báseň, kde bude převažovat *o* a *a*, bude to báseň formující, klidná, báseň apollinská. Když se bude v básni uplatňovat *i* a *u* a *e*, budete v ní mít oheň, bude to báseň dionýská.

Vidíte tedy, že se dá neobyčejně mnoho vyjádřit mezi řádky. Stačí jenom říct jedničky: Udělej mi *i* nebo *e* - a říct dvojce: Udělej mi *a* nebo *o* - tím jsme vlastně řekli: Ty jsi miláček Dionýsův - nebo: Ty jsi miláček Apollónův. - Obětní služba Dionýsovi, obětní služba Apollónovi.

Vidíte, že když se s tím takto sžijeme, můžeme právě euryt- mií podivuhodně vyzvednout a znázornit povahu toho, čeho je řeč schopna, a dovést to k plnému člověčenství.

Souhlásky foukané: *hchjšsfvcčžž*
splývají s vnějším světem

Souhlásky ražené: *dtbpgkmndřň*
uplatňování nitra

Souhláska vířivá (kmitavá): r

Souhláska vlnivá: l

Dornach, 2. července 1924

GA 279